

Sygn. akt I C 1324/22

A. WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Krzysztof Dyl

Protokolant: Magdalena Kopp

po rozpoznaniu w Krakowie w dniu datowania wyroku na rozprawie

sprawy o zapłatę

z powództwa (...) Bank (...) S.A. w W.

przeciwko R. B.

I. oddała powództwo w całości,

II. rozstrzyga, że co do zasady wszelkie koszty procesu ponosi strona powodowa, a szczegółowe ich wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

dr Krzysztof Dyl

sędzia sądu okręgowego

Sygn. akt I C 1324/22

K., 6 lipca 2023 r.

B. UZASADNIENIE WYROKU

Sądu Okręgowego w Krakowie z 22 czerwca 2023 r.

A. (...) Bank (...) S.A. w W.

1. Strona powodowa wniosła o zasądzenie powódki 190 176,06 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie na którą składają się kwota 117 063 zł tytułem zwrotu świadczenia w postaci kapitału kredytu wypłaconego pozwanej i kwota 73 113,06 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej kosztem Banku. .

2. Strona powodowa wniosła też żądanie ewentualne na wypadek nieuwzględnienia żądania głównego.

B. Stanowisko pozwanej R. B. (k. 115).

3. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości.

4. Pozwana podniosła zarzut przedwczesności powództwa oraz zarzut potrącenia.

5. Pozwana przedstawiła argumentację zmierzającą do wykazania, że umowa jest nieważna oraz, że nie została w prawidłowy sposób poinformowana o ryzyku kursowym, nie знаła kursu wypłaty kredytu oraz sposobu ustalania

kursów przez powoda, a także nie mogła indywidualnie negocjować postanowień umowy. Ponadto wskazała, że kredyt został przez nią spłacony w całości.

C. Ustalenia faktyczne

6. Powódka wniosowała do pozwanego Banku o udzielenie kredytu w wysokości 120 000 zł w walucie (...). Wniosek powódki o udzielenie kredytu mieszkaniowego został pozytywnie zaopiniowany przez pozwaną.

7. 12 maja 2005 r. strona powodowa zawarła z pozwaną umowę kredytu Własny KĄT hipoteczny nr (...) w kwocie 44 780 (...) na budowę lokalu mieszkalnego nr (...) kategorii M3A o metrażu ok. 49, 10 m⁽²⁾ położonego na I piętrze w bloku nr 7 przy ul. (...). Z. F. w K.. (§2 ust. 1)

8. Wypłata kredytu będzie dokonana w transzach w formie przelewu. Kredyt może być wypłacony w walucie wymiennej – na finansowanie zobowiązań za granicą i w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego i w walucie polskiej – na finansowanie zobowiązań w kraju. W tym ostatnim przypadku stosuje się kurs kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, a w przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej stosuje się kursy kupna/sprzedaży dla dewiz (Tabela kursów), obowiązujące w (...) SA w dniu zlecenia płatniczego (§5 ust. 1-5).

9. Potrącenie środków z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego lub walutowego w walucie polskiej będzie dokonywane w terminie, o którym mowa w ust. 3 w wysokości wynikającej z zawiadomienia. (...) wysłała Kredytobiorcy raz na trzy miesiące zawiadomienie o wysokości należnych spłat na co najmniej 10 dni przed terminem spłaty. W przypadku nieotrzymania nowego zawiadomienia Kredytobiorca powinien posiadać na rachunek wskazany w ust. 1, środki w wysokości ustalonej w ostatnim otrzymanym zawiadomieniu (§13 ust. 1 i 4-6).

10. Kredytobiorca oświadczył, że poniesie ryzyko zmiany kursów walutowych (§30 ust. 2)

11. Aktualna Tabela kursów to Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych (§1 pkt 8 część I).

12. Dowód: umowa k. 42-46, referat kredytowy k. 47, zawiadomienie k. 133-145

13. 27 lipca 2017 r. strony zawarły Aneks do umowy kredytu na mocy którego dla celów związanych z obsługą kredytu bank otworzył dla kredytobiorcy dodatkowy, bezpłatny, nieoprocentowany rachunek prowadzony w walucie kredytu (art.1) ora zdoł umowy dodano załącznik Zasady ustalania kursów wymiany walut i spreadu walutowego w (...) brzmieniu określonym w załączniku do aneksu (art. 2).

14. Dowód: aneks nr (...) k. 51.

15. Kredyt został wypłacony w dwóch transzach.

16. 25 września pozwana złożyła wniosek o całkowitą spłatę kredytu i w dniu 28 września 2017 r. uregulowała swoje zobowiązania względem powodowego Banku.

17. Dowód: wniosek k. 53; zaświadczenie k. 69, pismo k. 147, oświadczenie Banku k. 149.

18. Pozwana potrzebowała kredytu na cel mieszkaniowy. Pozwana nadal mieszka w kredytowanym mieszkaniu. Zakup nie był związany z prowadzeniem działalności gospodarczej. Po analizie ofert innych Banków, pozwana wybrała tą przedstawioną jej przez stronę powodową. Pozwana była zainteresowana uzyskaniem kredytu w PLN, ale pracownik Banku przedstawił jej korzystną ofertę kredytu w (...) tłumacząc, że ostatecznie pozwana otrzyma kredyt w PLN i w tej walucie będzie go spłacać. W odniesieniu do kredytu w PLN, pracownik Banku poinformował pozwaną, że jest on nieopłacalny, gdyż rata jest znacząco wyższa i ogólnie koszty są dużo wyższe niż kredytu frankowego. Pracownik zachwalał kredyt w (...) jako najlepsze rozwiązanie dla pozwanej. Pozwanej pokazano jedynie porównanie

oprocentowania i wysokości raty w PLN i (...). Wskazywano, że mogą być jedynie niewielkie wahania i wysokość raty może się zmienić minimalnie, przy czym zmiana może być na plus lub minus, jednakże utrzymywano, że (...) jest najstabilniejszą walutą, a jej wahania to maksymalnie kilkanaście procent na racie – prawie niezauważalne. Pozwanej wyjaśniono, że wypłata kredytu będzie przeliczana po kursie z danego dnia i może być niewielka różnica w wypłaconym kredycie (mniej lub więcej od wnioskowanej kwoty). Pozwana nie знаła jednak dokładnego kursu po jakim Bank wypłaci kredyt. Jeśli chodzi o spłatę poinformowano pozwaną, że ma mieć dostępne środki na koncie w PLN, a Bank będzie przeliczał ratę po kursie z danego dnia. Pozwana nie miała możliwości negocjowania postanowień umowy, jej treść została pozwanej przedstawiona w chwili podpisania. Od 2017 r. ozwana spłacała kredyt w (...).

19. Dowód: pisemne zeznania pozwanej k. 189-191, k. 211v.

D. Ocena dowodów

20. Sąd oparł się na dowodach z dokumentów, które nie budziły wątpliwości co do wiarygodności.

21. Sąd oparł się także na dowodzie z zeznań pozwanej.

22. Sąd pominął dowód z opinii biegłego na podstawie art. 235(2)§ 1 pkt 2 wobec faktu, że wyliczenia biegłego były zbędne, ponieważ Sąd nie jest uprawniony stosownie do przepisów prawa do zmodyfikowania postanowień umownych poprzez zastąpienie ich głównych postanowień innymi oczekiwanymi przez strony, tym bardziej, że pomiędzy stronami nie ma co do tego zgody.

E. Uzasadnienie prawne

Status pozwanej

23. Pozwana w niniejszej sprawie ma status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. środki z kredytu bankowego były przeznaczone na zakup mieszkania, zakup ten nie był związany z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Nieważność całej umowy

24. Sąd ocenił, że zawarta umowa jest nieważna z uwagi na sprzeczność z przepisami prawa i zasadami współzycia społecznego – art. 58 § 1 i 2 k.c.

25. Rodzaj stwierdzonych naruszeń uniemożliwił Sądowi stwierdzenie nieważności umowy jedynie w części, a to dlatego, że nieważne postanowienia są elementami istotnymi umowy, a nie istnieje przepis ustawy, który na ich miejsce wprowadza wiążące strony zasady. Ewentualne stwierdzenie nieważności jedynie niektórych postanowień czyni umowę niepełną, niewykonalną i wewnętrznie sprzeczną.

26. W opisanym zakresie wzięto pod uwagę orzeczenia: wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r., C-260/18 (punkt 44), wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2019r., C-118/17 (punkt 48 i 52).

Sprzeczność z przepisami prawa

27. W analizowanej umowie nie została określona kwota kredytu.

28. § 2 ust 1 umowy wskazuje co prawda, że kwota umowy została określona na 44 780 (...), jednakże z uwagi na dalszą część umowy, jest to kwota jedynie informacyjna, bowiem w dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie do której denominowany jest kredyt według kursu kupna waluty, podanego w tabeli kursów obowiązującą w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych, a do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosowany był kurs kupna waluty obcej wg Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków,

w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Oznacza to, że faktycznie pozwanej będzie wydane w PLN tyle ile bank ustali na podstawie swojego kursu w dniu uruchomienia danej transzy kredytu.

29. Przy takich postanowieniach pozwana nie знаła dokładnej wysokości kredytu i wartość ta nie została określona precyzyjnie w umowie, lecz jedynie w przybliżeniu. W dniu wypłaty kwota wierzytelności banku powstawała na podstawie Tabeli kursów, którą sam bank mógł swobodnie kształtować. Okoliczność ta powoduje niezgodność zapisu z wymogiem ustawy.

30. Zgodnie z art. 69 Prawa bankowego (w brzmieniu na dzień podpisania umowy), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

31. Stosownie do wskazanego przepisu umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać między innymi: kwotę i walutę kredytu, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji.

32. Opisane postanowienie dotyczące ustalenie kwoty kredytu jest w ocenie Sądu sprzeczne ze wskazanym przepisem ustawy.

33. Podobnie w umowie nie określono wysokości rat kredytu w formie kwotowej.

34. Wysokość poszczególnych rat uzależniono od zastosowania kursu sprzedaży walut obowiązującego w banku w chwili spłaty (§ 13 ust. 1 i 3-5). Pozwana w dniu zawarcia umowy nie знаła kwot poszczególnych rat, bo nie znała tego kursu i nie miała na niego żadnego wpływu.

35. Bez znaczenia w opisanym zakresie jest ewentualna polityka banku w zakresie ustalenia opisanych kursów, a to dlatego, że jest niezależna od strony pozwanej i nieznaną jej w dniu zawarcia umowy.

36. Do umowy wprowadzono klauzulę (§5 ust. 4-5 i § 13 ust. 1 i 3-5), która daje stronie pozwanej całkowitą dowolność w ustaleniu wysokości zobowiązania strony powodowej w zakresie poszczególnych rat jak i w zakresie całej kwoty jaką ma zwrócić.

37. Wskazane postanowienie jest sprzeczne z ustawą.

Sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego

38. Sąd by ocenić zgodność analizowanej umowy z zasadami współżycia społecznego podjął się próby rekonstrukcji ich mając na uwadze charakter umowy, a także jej strony.

39. Po pierwsze dostrzeżono rzecz oczywistą, że w niniejszej sprawie nie zachodzi jakakolwiek równość stron z ekonomicznego punktu widzenia, konsument w zestawieniu z instytucją bankową jest podmiotem ewidentnie słabszym.

40. Okoliczność ta rzutuje częściowo na ocenę ryzyka gospodarczego każdej ze stron dla jej bytu, z pewnością w tym zestawieniu bank ryzykuje mniejszy procent swoich aktywów aniżeli konsument.

41. Po drugie dostrzeżono różnicę w poziomie zakresu wiedzy o ryzyku ekonomicznym w tym makroekonomicznym w zawarciu i realizacji danej umowy. Można w opisanym zakresie zdecydowanie przyjąć, że zakres wiedzy instytucji zajmującej się zawodowo udzielaniem kredytów o rozbudowanej, profesjonalnej strukturze jest większy niż konsumenta.

42. Po trzecie Sąd zważył pożądaną społecznie i gospodarczo zakres ryzyka zawarcia i realizacji umowy takiej, a nie innej treści. Dostrzeżono, że to po stronie banku leży obowiązek takiego skonstruowania umowy, aby zabezpieczył on swój byt, w tym zwłaszcza godziwy zysk jako instytucji szczególnie ważnej dla gospodarki rynkowej, przy czym jednocześnie tak ustalił swoje uprawnienia umowne by pozostawić konkretny obszar uprawnień i odpowiedzialności dla konsumenta.

43. Obszar ten powinien w ocenie Sądu być wyraźny – łatwy do zrozumienia przez konsumenta bez konieczności poszukiwania wiedzy specjalistycznej. Ponadto powinien on być konkretny – to jest obejmować przynajmniej główne postanowienia umowne.

44. Przechodząc do oceny zgodności z tak zarysowanymi zasadami współzycia społecznego Sąd uznał, że zawarta umowa prowadzi do bezwzględnego uprzywilejowania banku w zakresie ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta, a tym samym konsument pozbawiony jest już w momencie zawarcia umowy wiedzy o wyraźnej granicy swojego zobowiązania, które jest głównym postanowieniem umownym.

45. Brak zgodności z zasadami współzycia społecznego dostrzegalny jest także w tym, że opisane postanowienie umowne nie mogło być przedmiotem negocjacji, stanowiło element umowy, który nie był pozostawiony do decyzji konsumentowi.

46. W ocenie Sądu bank przyznał sobie w ramach zawartej umowy uprawnienie zbyt daleko idące w zakresie możliwości kształtowania swojej wierzytelności wobec klienta, a jednocześnie tego uprawnienia nie przyznał w odniesieniu do wierzytelności klienta wobec banku. Klient nie mógł na podstawie jedynie swojego oświadczenia zdecydować, że bank ma mu zapłacić więcej, przy zachowaniu obowiązku zwrotu należności jak w pierwotnej umowie.

47. Z zawarciem każdej umowy wiąże się część ryzyka ekonomicznego, która nie jest możliwa do zabezpieczenia nawet przy zachowaniu zasady swobody umów. Bank w analizowanej sprawie za pomocą opisanego mechanizmu swobodnego kształtowania wierzytelności klienta takie uprawnienie sobie jednak przyznał, co Sąd uznał za brak zgodności z zasadami współzycia społecznego.

48. Paradoksalnie w rachunku ogólnym mogło być tak, że pozbawienie się przez bank ryzyka opisanego w poprzednim punkcie mogło prowadzić do łatwiejszej dostępności kredytu, niższych rat, a zwłaszcza konkurencyjności banku wobec innych banków itp. jednakże Sąd uznaje, że przypadku umowy kredytu konsument musi ponosić koszt ryzyka jakie ponosi bank udzielając mu kredytu na zasadach zgodnych z przepisami prawa, to jest zwłaszcza w granicach ściśle określonej wysokości zobowiązania konsumenta. Jest to koszt jaki musi ponieść konsument by zabezpieczyć swoje prawa oraz wynagrodzenie jakie musi uzyskać bank by prawa konsumenta zachować.

49. Trudno oczekiwać, by konsument miał obowiązek w momencie brania kredytu by przewidywać zmiany kursów walut na rynkach światowych, w tym zwłaszcza zmiany walut, kraju którego nie jest obywatelem, nie ma wpływu w najmniejszym stopniu nawet na politykę fiskalną rządu tego kraju, czy też banku tego kraju.

50. Dostrzec także należy, że przyczyna dużej podaży kredytów w (...) oraz ich atrakcyjność w zakresie wysokości rat mogła też wynikać z makroekonomicznych celów poszczególnych rządów Unii Europejskiej ze strefy EURO, które zmierzały w ten sposób stworzyć społeczne warunki do akceptacji wprowadzenia tej waluty w Polsce. Tego rodzaju zamierzenia pozostają całkowicie poza zakresem przewidywania przeciętnego konsumenta, który w ocenie Sądu powinien być chroniony przed faktami dokonanymi by wymóc na nim określoną postawę o charakterze politycznym.

51. Ponadto Sąd ocenił, że pozwana nie posiadała od początku zawarcia umowy informacji wprost, że może kredyt spłacać bezpośrednio w (...), a nie w PLN za pośrednictwem banku i jego kursu przeliczeniowego. Uprawnienie to nie wynikało wprost zwłaszcza z § 1 i 13 umowy.

52. Czyniąc rozważania i oceny dotyczące zasad współzycia społecznego Sąd miał na uwadze także: wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2019 r., sygn. akt I CSK 736/17, zwłaszcza w zakresie oceny braku pełnej świadomości

konsumenta o ryzykach wynikających z umowy, wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., sygn. akt IV CSK 804/14, w zakresie negatywnej moralnej oceny umowy, która dla jednej ze stron jest krzywdząca.

Przesłanki nieważności z art. 385¹ k.c.

53. Sąd ocenił, że nieważność umowy może być także przyjęta z uwzględnieniem zasad z art. 385¹ k.c..

54. Czyniąc tę ocenę Sąd miał na wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r., sygn. akt IV CSK 309/18, który wskazał między innymi, że: Niedozwolone (nieuczciwe) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. są postanowienia umowy kredytu bankowego (art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2187 z późn. zm.), denominowanego w obcej walucie, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta-kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami przez uzależnienie warunków waloryzacji świadczenia pieniężnego (art. 358 k.c.) od woli banku udzielającego kredytu. Dotyczy to w szczególności odwołania się w klauzuli umownej do kursów walut zawartych w tabeli tego banku, ogłaszanej w jego siedzibie, bez wskazania ograniczeń umownych w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych.

Postanowienia główne umowy

55. W ocenie Sądu kwestionowane przez pozwanego klauzule umowne określają główne świadczenia stron. Mechanizm waloryzacji świadczeń z umowy kredytu do waluty obcej wpływa na wysokość rat kredytu w złotych polskich spłacanych przez pozwaną, a rata kredytu i jego wysokość jest głównym postanowieniem umowy.

56. Po pierwsze, poprzez przeliczenie kwoty kredytu wypłaconej pozwanej w PLN na (...) po kursie wskazanym w umowie dochodzi do ustalenia salda kredytu w walucie (...), jakie ma zostać przez pozwaną spłacone, stanowiącego podstawę do ustalenia wysokości poszczególnych rat kapitałowych w walucie (...).

57. Po drugie, poprzez przeliczanie kwoty poszczególnych rat wyrażonych w (...) na PLN po kursie wskazanym w umowie dochodzi do ustalenia wysokości rat spłacanych ostatecznie przez pozwaną w PLN.

58. Po trzecie, w przypadku przewalutowania kredytu na inną walutę według kursów wskazanych w umowie dochodzi do ponownego ustalenia zarówno wysokości pozostałego do spłaty kapitału kredytu, jak i wysokości rat kredytu.

Brak indywidualnego uzgodnienia postanowień

59. Postanowienia umowy w zakresie ustalenia kursu walut przyjmowanych do ustalenia wysokości długu i zobowiązania nie były indywidualnie uzgodnione.

60. Umowę zawierano w ten sposób, że wzór umowy był nienegocjowany, a przedmiotem zmian mogła być wysokość zobowiązania, okres kredytowania, czy też zabezpieczenia i inne kwestie poboczne. Przedmiotem negocjacji nie były zasady ustalania kursu (...) do PLN i odwrotnie ustalone w umowie. Postanowienia te nie były nawet przedmiotem należytego wyjaśnienia ze strony banku, a dokonywane przez bank pouczenia dotyczące zmiany kursu waluty były nieprawdziwe, ponieważ nie dotyczyły postanowienia umownego ale kursu rynkowego lub kursu NBP, a te nie były elementem umowy.

Brak jednoznaczności postanowień

61. Postanowienia umowne dotyczące zasad ustalenia kursu przez bank w niej nie istnieją w ogóle, ponieważ je przemilczano, a zatem są niejednoznaczne. Argumentacja banku odwołująca się do istnienia wewnętrznych regulacji w tym zakresie jest bezprzedmiotowa – bo regulacje wewnętrzne banku nie są elementem umowy.

62. Pouczenie, którego bank udzielił konsumentowi dotyczy zmiany kursów walut w rozumieniu ogólnym lub w znaczeniu kursu NBP. Nie dotyczy ono pouczenia o tym, że kurs ten jest swobodnie ukształtowany przez bank, a

stosownie do postanowień umowy konsument nie ma żadnego wpływu na ustalenie banku w tym zakresie. Pouczenie było w tym znaczeniu mylące i nieprawdziwe bo nie dotyczyło postanowień umowy.

63. Bez znaczenia dla oceny jednoznaczności postanowień jest prezentowanie przez bank kursów historycznych (...), nawet w zakresie tych stosownych przez bank, a nie tylko przez NBP. Konsument nie był pouczony o tym, że kurs ten można dowolnie zmienić po stronie banku.

Brak zgodności z dobrymi obyczajami

64. Przyznanie sobie przez bank jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

65. W umowie wskazano wyłącznie, że kurs zostanie ustalony w oparciu o tabele ustalane przez bank (§ 5 ust. 4-5). W konsekwencji, skoro bank nie był w żaden sposób ograniczony umownie w ustalaniu marży, mimo iż kurs NBP był ustalany niezależnie od decyzji banku, końcowo należy uznać, że kurs waluty był arbitralnie ustalany przez bank.

66. Nie określono żadnych wytycznych, ani ograniczeń związanych z powyższymi czynnościami banku. Zarząd banku, na podstawie tak sformułowanych przepisów, w każdej chwili mógł podjąć dowolną decyzję co do wyznaczenia kursu waluty i tym samym określenia wysokości zobowiązania kredytobiorców. To, czy ta decyzja w świetle warunków rynkowych byłaby racjonalna nie ma znaczenia. Istotnym jest wyłącznie to, że od decyzji banku zależy kurs waluty i wysokość zobowiązania kredytobiorcy.

67. Nie ma znaczenia również to, że w danej chwili bank, na podstawie wewnętrznych zarządzeń stosuje mechanizmy zapewniające kursy rynkowe. Te zarządzenia z dnia na dzień się mogą zmienić, a nawet mogły nie być stosowane bo ich naruszenie powoduje jedynie naruszenie zasad wewnętrznych pracodawcy, a nie prawnych.

68. Bank w ocenie Sądu wykorzystał słabszą pozycję konsumenta przy zawieraniu umowy celowo milcząc na temat tego, że sam swobodnie będzie kształtował wysokość zobowiązania klienta bez żadnego ograniczenia, a postanowienie takie jest oczywiście sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Rażące naruszenie interesu konsumenta

69. Sąd uznał, że przytoczone mechanizmy dotyczące ustalenia kursu waluty na potrzeby umowy rażąco naruszają interes konsumenta.

70. Rażące naruszenie interesu przejawia się we wprowadzeniu do umowy postanowień, które umożliwiają wzrost zobowiązania konsumenta bez żadnego ograniczenia w oparciu o uprawnienie, które ma bank. Konsument nie ma odwrotnego uprawnienia w umowie, tak aby mógł zdecydować, że jest zobowiązanie będzie maleć.

71. Bank naruszył w konsekwencji w sposób rażący interes konsumenta kształtując jego zobowiązanie w sposób całkowicie nieokreślony. Bank doprowadził do zawarcia tego rodzaju umowy wykorzystując przewagę kontraktową wynikającą ze swojej pozycji rynkowej oraz nie dochowując ciężących na nim obowiązków wynikających z przepisów prawa co wyżej już oceniono.

Możliwość utrzymania umowy w części

72. Sąd odrzucił możliwość modyfikacji uznanego za abuzywne postanowienia umowy, ponieważ skutkiem zastosowania art. 385¹ k.p.c. jest brak związania postanowieniem umownym, a nie jego modyfikacja do innej postaci.

73. Kurs waluty w tym przypadku jest wynikiem dowolnej modyfikacji kursu średniego przez bank. Integralność tego postanowienia, wyrażająca się w tym, że poszczególne części składają się na wynik, który stanowi dopiero kurs waluty, zdaniem Sądu uniemożliwia ingerencję w powyższe równanie w sposób umożliwiający eliminację z równania wyłącznie części odnoszącej się do arbitralnie ustalonej marży.

74. Wskazać należy, że jakkolwiek w orzecznictwie TSUE dopuszcza się pod pewnymi warunkami zastąpienie eliminowanych postanowień umowy, dyspozytywnymi przepisami prawa krajowego, modyfikacja abuzywnych postanowień jest jednak niedopuszczalna (tak w wyroku Trybunał Sprawiedliwości z 29 kwietnia 2021 r. C-19/20).

Zwrot kapitału – żądanie I. 1. pozwu

75. Wobec nieważności umowy Sąd doszedł do przekonania, że należy rozważyć osobno rozliczenie żądania strony powodowej w zakresie, który obejmuje przesunięcie kapitałowe związane z wypłaconym kapitałem, tj. 117 063 zł na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu (art. 410 k.c.) oraz osobno dotyczące żądania zasądzenia kwoty 73 113, 06 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia.

76. Odnośnie kwestii dokonania rozliczeń związanych z nieważnością umowy kredytu, wskazać należy, iż w orzecznictwie wykształciły się dwie teorie dotyczące rozliczenia nieważnej umowy kredytowej indeksowanej do franka szwajcarskiego tj. teoria salda i teoria dwóch kondykcji.

77. W niniejszej sprawie zastosowanie ma teoria (przeważająca) w polskim orzecznictwie, tj. teoria dwóch kondykcji.

78. Wskazać należy, iż w wypadku stwierdzenia nieważności („unieważnienia”) umowy o kredyt frankowy roszczenia kredytobiorcy (pokrzywdzonego konsumenta) oraz banku należy traktować oddzielnie, co oznacza, że kredytobiorca ma prawo domagać się od banku zwrotu spełnionych świadczeń, nawet jeśli nie spłacił kredytu. Nie jest ważne, ile kapitału kredytobiorca pożyczył od banku, ale ile mu oddał.

79. Z kolei bank może żądać zwrotu kwoty udzielonego kredytu. Wzajemne świadczenia kredytobiorcy oraz banku nie są automatycznie potrącane.

80. Oznacza to, że każda ze stron musi wykazać się aktywnością. Jeśli kredytobiorca (pokrzywdzony konsument) pozwie bank, to pozwany bank, chcąc odzyskać kwotę udzielonego kredytu frankowego, będzie musiał wytoczyć powództwo wzajemne, ponieść zarzut potrącenia lub ewentualnie zarzut zatrzymania.

81. Wskazać także należy, iż jak wynika z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21) „Jeżeli bez skutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

82. Ponadto Sąd Najwyższy orzekł, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać stron, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.), przy czym kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

83. Dalej wskazał, że roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

84. Tym samym Sąd Najwyższy opowiedział się za wskazaną wyżej teorią dwóch kondykcji.

85. W niniejszej sprawie pozwana spłaciła kredyt w całości, a w konsekwencji Bankowi nie przysługuje roszczenie o zapłatę kwoty 117 063 zł, która odpowiada kwocie wypłaconych pozwanej środków w ramach uruchomienia kredytu, gdyż środki te powodowy Bank już otrzymał. Nie ma zatem w tym zakresie wzbogacenia pozwanej kosztem strony powodowej.

Wynagrodzenie o korzystanie z kapitału – żądanie pkt. I. 2. pozwu

86. Analizując kwestię wynagrodzenia za korzystanie z kapitału, które to roszczenia zdaniem strony powodowej miało się opierać na podstawie z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. Sąd nie znalazł podstaw, aby uwzględnić także to żądanie.

87. Sąd doszedł do następujących wniosków:

- a) zobowiązany z art. 405 k.c. ma oddać korzyść w naturze – w analizowanym przypadku naturą korzyści są środki finansowe, które pozwana bezsprzecznie oddała stronie powodowej, nie ma w analizowanym stanie faktycznym zwrotu „wartości” korzyści o jakiej mowa w tym przepisie,
- b) art. 406 k.c. nie dotyczy korzyści w niniejszej sprawie, ponieważ mówi on o substytucie korzyści w razie jej braku w naturze na skutek opisanych tam okoliczności,
- c) art. 407 k.c. nie dotyczy analizowanej sytuacji, ponieważ nie doszło do zbycia korzyści,
- d) art. 408 k.c. nie dotyczy roszczenia strony powodowej, a ewentualnych roszczeń pozwanych jako zobowiązanych do zwrotu,
- e) art. 409 k.c. nie dotyczy analizowanego stanu faktycznego, bo nie doszło do utraty korzyści,
- f) art. 410 k.c. stanowi jedynie o odpowiednim stosowaniu zapisów o zwrocie korzyści w przypadku nieważności umowy prawnej i jako taki nie konstruuje przesłanki, której poszukuje strona powodowa, by uzasadnić swoje żądanie,
- g) art. 411 k.c. nie zachodzi w niniejszym stanie faktycznym, bo pozwana nie powołała się na okoliczność wyłączającą zwrot korzyści, a także brak jej w stanie faktycznym,
- h) art. 412 i 413 nie dotyczą analizowanego stanu faktycznego.

88. Niedopuszczalne jest w ocenie Sądu kreowanie wykładni pojęcia „korzyści uzyskanej kosztem innej osoby” z art. 405 k.c. w sposób obejmujący wszelkie pożytki wynikające z posiadania lub używania tej korzyści. Trudno przyjąć, że sam fakt uzyskania pożytku z korzyści majątkowej przez obowiązanego do zwrotu jest równoznaczny z kosztem innej osoby w rozumieniu tego przepisu. Jako skrajny przykład trafiający do wyobraźni można wskazać, że posiadanie przez obowiązanego przez 1 dzień 3 zł należących do uprawnionego do zwrotu i zakup za nie losu na loterii, a dalej wygrana na tej loterii 1 000 000 zł nie oznacza, że obowiązanego do zwrotu ma oddać 3 zł plus 1 000 000 zł. Opisany przepis zdaje się dawać posiadającemu korzyść majątkową pełne uprawnienie do wszelkich pożytków jakie z tej korzyści uzyska. Może być nią owy 1 000 000 zł z wygranej, ale też np. wzrost wartości nieruchomości jaką obowiązanego zakupił za otrzymane środki, jej najem, sprzedaż z zyskiem, odsetki, wynagrodzenie z dalszej pożyczki itp. Każdy z tych pożytków z korzyści majątkowej przypada obowiązanemu i uprawniony do zwrotu nie ma prawa żądać jej wydania.

89. Końcowa konstatacja jest zgodna z art. 64 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.1997.78.483 ze zm.), a to dlatego, że dobra prawne takie jak korzyści majątkowe służyć mają osiągnięciu pożytków przez każdego także przez tych, którzy je posiadają nawet bez tytułu prawnego. Celem istnienia dóbr prawnych o charakterze majątkowym jest obrót nimi, a nie tylko samo ich posiadanie. Nie ma w konsekwencji nic sprzecznego z przepisami, że osoba posiadająca korzyść majątkową w rozumieniu art. 405 k.c. uzyska za jej pomocą pożytki i powinny one przypaść tej osobie jako aktywnemu uczestnikowi obrotu gospodarczego, a nie osobie, która jedynie biernie znosi istnienie ewentualnego kosztu w rozumieniu art. 405 k.c. po swojej stronie, oczekując na odzyskanie korzyści.

90. Sąd ocenił, że strona powodowa nie wykazała w rozumieniu art. 6 k.c. jakiegokolwiek innego swojego kosztu, a nawet poszedł dalej konstatując, że wykazanie takiego kosztu nie jest możliwe tak by znalazł on podstawę w art. 405 k.c. Przepis ten w ocenie Sądu domyka roszczenia strony uprawnionej do zwrotu w taki sposób, że jeśli zdarzenie powodujące przejście korzyści na obowiązanego wynika z nieważnej umowy, a nie wynika z deliktu to wszelkie dodatkowe szkody uprawnionego do zwrotu nie będą kompensowane przez obowiązanego.

91. Powyższe dotyczy zwłaszcza roszczenia o odsetki do dnia zapłaty, które w ocenie Sądu są nienależne ponieważ nie stanowią „kosztu” w rozumieniu art. 405 k.c.

92. Nie jest w ocenie Sądu „kosztem” strony pozwanej możliwość zarobienia, a to dlatego, że nie wchodzi ona w zakres wskazanego pojęcia tak samo jak nie wchodzi w zakres tego pojęcia opisana wyżej przykładowo wygrana na loterii. Zdaniem Sądu bez znaczenia jest tu również ocena prawdopodobieństwa uzyskania opisanej kwoty, tj. 73 113,06 zł. Nie ma ona desygnatów w art. 405 k.c.

Oddalenie żądań ewentualnych

93. Sąd nie znalazł żadnych powodów by uwzględnić żądania ewentualne w jakiegokolwiek części.

94. Sąd nie znalazł podstaw by zmodyfikować postanowienia umowne jak wyżej wskazano umowa była nieważna w całości, a zatem nie było możliwości modyfikacji jej postanowień tym bardziej, że żądana modyfikacja wykraczała poza zakres dopuszczalny przepisami prawa.

F. Koszty

95. Strona powodowa przegrała prawie w całości zatem w ocenie Sądu to ją obciążają koszty procesu stosownie do art. 98 k.p.c., a ich szczegółowym obliczeniem zajmie się Referendarz sądowy.

dr Krzysztof Dyl

sędzia sądu okręgowego

Sygn. akt I C 1324/22

Kraków, 6 lipca 2023 r.

(...)

1. (...)

2. (...),

3. (...)

(...)

(...)